

Міністерство освіти і науки України

Ніжинський
державний університет
імені Миколи Гоголя

Наукові записки

Психолого-педагогічні
науки

№ 1

*І мистецько-педагогічні читання
пам'яті професора О. Я. Ростовського
"Актуальні проблеми
мистецької освіти"*

Ніжин – 2017

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Редакційна колегія:

Головний редактор: Коваленко Євгенія Іванівна, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Заступник головного редактора: Криловець Микола Григорович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Відповідальний секретар: Новгородська Юлія Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Члени редколегії:

Бердзешівлі Нана Малхазівна, член дисертаційної ради з географії, доктор географічних наук, асоційований професор Телавського державного університету імені Якова Гогешівлі;

Бондаренко Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики української мови і літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Бурда Михайло Іванович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний вчений секретар НАПН України, сумісник кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Бейгер Галина, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, Державна вища професійна школа (Хелм, Польща);

Зайченко Іван Васильович, доктор педагогічних наук, професор кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету природокористування та біоресурсів України;

Конончук Антоніна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Лукашова Ніна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри хімії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Максименко Сергій Дмитрович, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України;

Папуча Микола Васильович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і практичної психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Пихтіна Ніна Порфиріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Плахотнік Ольга Василівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пуховська Людмила Прокопівна, доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; професор кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України;

Сопівник Руслан Васильович, доктор педагогічних наук, доцент завідувач кафедри педагогіки НУБіП України;

Тезікова Світлана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, декан факультету іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Чепелева Наталія Василівна, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України;

Шіюшвілі Ірма Георгіївна, доктор філософських наук, ректор Телавського державного університету імені Якова Гогешівлі (Грузія);

Щотка Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Збірник включено до переліку наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з педагогіки (Затверджено наказом МОН України від 07.10.2016 р. № 1222).

Рекомендовано до друку Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Протокол № 10 від 30.03.2017 р.

Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – № 1. – 213 с.

Адреса видавництва:

вул. Воздвиженська, 3/4, м. Ніжин, Чернігівська обл.,
Україна, 16600.
Тел.: (04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net, www.ndu.edu.ua

Верстка та макетування – **О. В. Борщ**

Літературний редактор – **О. М. Лісовець, А. М. Конівненко**

Літературний редактор англійських текстів – **Ю. В. Осипенко**

Підписано до друку	Формат 60x84/8	Папір офсетний
Гарнітура Computer Modern	Обл.-вид.арк. 19,36	Тираж 100 пр.
Замовлення №	Ум. друк. арк. 24,87	

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.

НДУ імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4

© Є. І. Коваленко, головний редактор, 2017
© НДУ ім. М. Гоголя, 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Науковий журнал ○Рік відновлення видання – 1996

Психолого-педагогічні науки, № 1, 2017 рік

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Ашихміна Н. В. Сутність і компонентна структура музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики	7
Богданович В. В. Науково-педагогічне визначення етапів підготовки майбутніх учителів початкової школи до музично-естетичного виховання учнів	13
Ван Яюєци Понятійний тезаурус проблеми формування поліхудожнього світогляду майбутнього вчителя музики	18
Вергунова В. С. Теоретико-методологічні основи формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва	22
Грицюк О. М. Сучасний урок музичного мистецтва: проблеми та перспективи.....	26
Гусейнова Л. В. Теоретична концептуалізація процесу формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності.....	31
Морозова О. О. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів засобами музичного мистецтва як психолого-педагогічна проблема	38
Паньків Л. І. Методологічні засади формування художніх орієнтацій старшокласників в умовах позашкільної освіти	45
Проворова Є. М. Системно-холістичний контекст методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах прагматичного підходу	49
Рахманова О. К. Художньо-творча синестезійність особистості в контексті інтеграції мистецтв.....	56
Руденко О. Ф. Розвиток загальної музичної освіти: наступність і спадкоємність.....	60
Спіліоті О. В. Мелодичний слух як базова здібність у процесі формування музично-інтонаційного мислення.....	65

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Горбенко С. С. Забезпечення вчителем особистісно орієнтованого мистецького навчання і виховання учнів.....	70
Горожанкіна О. Ю., Риженко Н. В. Формування асоціативного мислення майбутніх учителів музики в процесі диригентсько-хорової підготовки.....	76
Ван Чжун. Специфіка і зміст підготовки студентів до керівництва ансамблевим музикуванням школярів	83
Ван Чень. Специфіка й структура виконавського артистизму майбутніх викладачів вокалу та педагогічні принципи його вдосконалення	89
Марцинів В. В. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей учнів шкіл мистецтв засобами електронного музичного інструментарію	94
Мащенть А. І. Аспекти зростання музично-естетичної компетентності учасників хорового колективу в школах мистецтв.....	101
Мішедченко В. В. Теоретичне обґрунтування змісту та методики формування музично-педагогічної культури майбутнього вчителя початкових класів і музики	106
Пархоменко О. М. Методичне забезпечення балетмейстерської підготовки майбутніх учителів хореографії.....	111
Ростовська Ю. О. Вплив ціннісних орієнтацій на формування професійних переконань майбутніх учителів хореографії.....	115

Хмелюк Я. В. Музично-драматична діяльність як засіб формування творчої індивідуальності	121
Хоменко Л. В. Структурні компоненти формування мотивації до музично-педагогічної діяльності в студентів педагогічних коледжів	126

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

Дворник Ю. Ф. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах інформатизації освітнього простору	130
Дорошенко Т. В. Принцип адаптації у формуванні готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації	136
Костенко Л. В. Взаємодія навчальних дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів музики	143
Михаськова М. А. Реалізація базових компетентностей у фаховій діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва	147
Мінь Шаовей. Компонентна структура рефлексивних умінь майбутніх учителів музики	151
Пухальський Т. Д. Ефективна організація самостійної роботи студентів – важлива умова формування професійної компетентності майбутніх учителів музики	156
Ревенчук В. В. Фортепіанна підготовка як складова професійного становлення майбутнього вчителя музики	163
Ростовська І. О. Мотивація музично-виконавської діяльності як характеристика спрямованості особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва	168
Теряєва Л. А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики через емоційне сприйняття творів хорового мистецтва	171
Хлеб'як С. Р. Формування естетичної компетентності у фаховій підготовці майбутніх соціальних працівників	174
Шафарчук Т. Г., Мен Ян Проблеми вокально-технічного розвитку майбутніх учителів музики та шляхи їх подолання	178

ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Біла Н. Л., Шумський М. О. Основні напрямки репертуару навчальних оркестрів народних інструментів (на матеріалі оркестру НДУ імені Миколи Гоголя)	185
Коваль О. В. Програми з музики кінця ХХ – початку ХХІ ст. у контексті розвитку музичних здібностей: сучасний вимір	191
Ляшенко Т. В. Традиції та інновації в системі музично-інструментальної підготовки	196
Остапенко Н. І. Культурно-освітні передумови підготовки майбутніх учителів музики в Україні у другій половині ХХ ст.	201
Раструба Т. В. Реалізація концепції особистісно орієнтованої музичної освіти школярів України на межі тисячоліть	207
Наші автори	211

УДК 37.011.31:785

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЧЕРЕЗ ЕМОЦІЙНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Теряєва Л. А.

Мета сучасної музичної освіти полягає в підготовці висококомпетентних учителів музики, які здатні навчати школярів емоційно сприймати і розуміти хорову музику.

Тому основним завданням викладачів музичних дисциплін у вищих музично-педагогічних навчальних закладах є розвиток емоційної сфери студентів, їх естетичний і духовний розвиток.

Систематичне емоційне сприйняття студентами хорових творів різних жанрів і стилів сприяє поглибленню їх емоційних переживань від почутої музики, розвитку естетичного смаку, художнього мислення і творчої активності майбутніх учителів музики.

Стаття розглядає нові методи, форми і засоби навчання студентів емоційного сприйняття хорової музики. Для мотивації майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування запропоновано використання інформаційно-комп'ютерних технологій і музичних комп'ютерних програм.

Ключові слова: естетичний і духовний розвиток; хорова музика; емоційні переживання.

Цель современного музыкального образования заключается в подготовке высококомпетентных учителей музыки, которые способны обучать школьников эмоционально воспринимать и понимать хоровую музыку. Поэтому основной задачей преподавателей музыкальных дисциплин в высших музыкально-педагогических учебных заведениях является развитие эмоциональной сферы студентов, их эстетическое и духовное развитие.

Систематическое эмоциональное восприятие студентами хоровых произведений разных жанров и стилей способствует углублению их эмоциональных переживаний от услышанной музыки, развитию эстетического вкуса, художественного мышления и творческой активности будущих учителей музыки.

Статья рассматривает новые методы, формы и средства обучения студентов эмоциональному восприятию хоровой музыки. Для мотивации будущих учителей музыки на занятиях по хоровому дирижированию предложено использование информационно-компьютерных технологий и музыкальных компьютерных программ.

Ключевые слова: эстетическое и духовное развитие; хоровая музыка; эмоциональные переживания.

Purpose of modern music education is to train highly competent music teachers who are able to teach schoolchildren to emotionally perceive and understand choral music. Therefore, the main task for teachers of musical disciplines in higher musical and pedagogical educational institutions is the development of the emotional sphere of students, their aesthetic and spiritual development.

Future teachers of music during the period of training should learn to emotionally perceive choral works and analyze them, to see beauty in poetry, in music, in human relations.

Through the future teachers' personal attitude to the choral art, the foundation is laid for the aesthetic development and spiritual potential of students.

The systematic emotional perception by students of choral works of different genres and styles promotes the deepening of their emotional experiences from heard music, the development of aesthetic taste, artistic thinking and the creative activity of future music teachers.

The article considers new methods, forms and means of teaching students emotional perception of choral music. To motivate future music teachers in choral conducting

classes, it is suggested to use information and computer technologies and music computer programs.

Key words: aesthetic and spiritual development; choral music; emotional experiences.

Постановка проблеми. Проблеми особистісного відношення майбутніх учителів до хорового мистецтва є особливо актуальними і потребують не тільки пошуку шляхів їх вирішення, а і постійної уваги науковців і педагогів. Розглянемо вплив хорової музики на розвиток естетичного смаку і креативного мислення студентів.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці і музикознавці (Б. Асаф'єв, Є. Назайкінський, В. Медушевський, Р. Тельчарова, О. Рудницька та ін.) стверджують, що дієвою силою для розвитку естетичного виховання є естетичний смак, художнє мислення і естетичні почуття. Але проблема формування у майбутніх учителів музики естетичного відношення до творів хорового мистецтва досі не стала об'єктом спеціального дослідження.

Метою даної статті є визначення впливу емоційного сприйняття хорових творів на формування методичної компетентності майбутніх учителів музики.

Завданням статті є вивчення впливу творів хорового мистецтва на естетичне виховання майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо вплив музичних творів на емоційну сферу майбутніх учителів музики. Б. Асаф'єв [1] стверджує, що вплив музики універсальний, бо вона вільно проникає в емоційну сферу особистості, минаючи логіку і раціоналізм. Б. Реймер у своїй праці [2] стверджує, що цінність музичного мистецтва полягає у тому, що воно здатне представляти людські почуття і переживання за допомогою притаманних йому естетичних властивостей.

Протягом усіх історичних етапів розвитку музичне мистецтво належало невеликій кількості людей. Завдяки технічному прогресу це мистецтво стало досяжним усім, але на даний час до загального естетичного підйому це не призвело. Навпаки, одночасно з технічною революцією, духовні цінності людей почали падати. Сьогодні не кожна людина знає, як правильно розуміти класичну музику і сприймати художній образ, який композитор розкриває за допомогою засобів музичної виразності. Люди, які у дитинстві не навчилися (або їх не навчили) бачити красу природи, радіти щасливим хвилинам у житті, не можуть сьогодні насолоджуватися красою і почути її у музиці.

Сучасна молодь захоплюється переважно легкою естрадною музикою (поп, рок, реп), яка має розважально-танцювальний характер. Сюжет естрадних сучасних пісень дуже примітивний і не вимагає від слухачів осмислення, тому не викликає глибоких емоційних почуттів і не несе у собі ніякого позитивного виховного значення.

Як пише відомий учений-педагог Р. Колуелл, "на поверхні музика продовжує свій шлях під прапором естетичної освіти, але вона шукає нові гасла, які були б зрозуміліше широкій публіці і ближче до того, що стало загальноприйнятною освітньою практикою" [2].

Введення Болонської системи навчання сприяє пошуку інноваційних методів, форм і засобів навчання; набуттю студентами глибоких методичних знань з музичних дисциплін, зокрема з хорового диригування; умінню розуміти й оцінювати твори хорового мистецтва.

Людські переживання краще передає класична музика, яка викликає цілу палітру емоційних почуттів. Тому важливим початковим етапом для студентів є входження у світ класичної хорової музики. Для досягнення мети важливу роль у навчальному процесі відіграє компетентний викладач, який здатний зацікавити студентів до сприйняття і вивчення хорових творів з використанням інноваційних технологій, мультимедійних презентацій, сучасних музичних комп'ютерних програм для створення імпровізацій, нотного запису вокально-хорових творів. Звучання тембрів різних музичних інструментів і ритмічний супровід до вокально-хорових творів підкреслюють красоту мелодії, яскравість музичних виражальних засобів, розкривають палітру музичних образів, мотивують бажання студентів вивчати твори хорового мистецтва, посилюють вплив на їх емоційну сферу.

Після слухання хорових творів композиторів-класиків, обробок українських народних пісень у майбутніх фахівців з'являються перші емоційні враження, що викликають відгук і переживання від почутої музики, глибоке розуміння її змісту і характеру. Цінність емоційного переживання хорової музики полягає ще у тому, що при подальшому вивченні і диригуванні хорових творів студенти набувають здатності через міміку та диригентський жест передавати свої емоції і враження хоровому колективу та слухачам, створювати власні інтерпретації хорових творів.

Висновки. Проведене дослідження показало, що слухання найкращих зразків хорового мистецтва й емоційне виконання вокально-хорових творів позитивно впливають на формування методичної компетентності майбутніх учителів музики, дають можливість розуміти й оцінювати твори хорового мистецтва; розвивати емоційну сферу майбутніх учителів музики; передавати свої переживання хоровому колективу через міміку та диригентський жест. Подальші дослідження націлені на практичне впровадження інноваційних технологій навчання.

Література

1. Асафьев Б. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. Асафьев. – Л., 1965. – С. 231.
2. Reimer B. Essential and Nonessential Characteristics of Aesthetic Education / B. Reimer // J. of Aesthetic Education. – 1991. – Vol. 25. – P. 193–213.
3. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : навч. посіб. / О. М. Олексюк, М. М. Ткач. – К. : Знання України, 2004. – 264 с.